

БОРИСЛАВ БОЛИЋ*
Универзитет Привредна академија
Нови Сад

УДК 316.83:316.624
Монографска студија
Примљен: 05.01.2017
Одобрен: 24.01.2017
Страна: 33-44

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ - СОЦИОПАТОЛОШКИ ФЕНОМЕН САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

Сажетак: Насиље у породици је једно од најгорих друштвених појава, имајући у виду погубне последице које оставља на психу жртава, јер је онај ко их је повредио истовремено особа која би треба да искаже љубав, а друго, то је особа од које се често не може побећи. Мушкарци су све чешће жртве, али су најчешће, и то у превалентној мери, извршиоци насиља. Што је већи ступањ родне неравноправности у друштву, то је шанса да дође до насиља у породици већа. У Западним земљама је већина насиља у породици стављена ван закона, али је у другим цивилизацијама веома често овакво насиље, и сматра се или законски или обичајно прихватљивим. Најнеугодније је што се жртве насиља у породици даље формирају као особе склоне да то насиље и понове или оправдају.

Кључне речи: Насиље, породица, деца, жене, мушкарци, партнер, злочин, физичко, психолошко

Увод

Насиље у породици, познато и као насиље у домаћинству један је од феномена који постоји од веома раних дана човековог постојања, практично од самог почетка породице. Конфликти међу супружницима су били, заправо, много чешћи и насилнији у древнија времена, а такође су и насилни чинови према деци, а све у сврху васпитања (ово је упитно, као што је упитно и колико се без икаквог кажњавања или претњем телесном казном може формирати дечји карактер, као што је сада тренд у све већем броју развијених земаља, мада ово питање увелико превазилази тему овог рада). Насиље је само „друга страна новчића” интимних веза у којима се појављује страст и љубав, по принципу „ерос-танатос” нагона који се често појављују скупа, под условном да овде као насилни нагон означимо екстрoвертни танатос-нагон (*Todestrieb*) који

---

* kruzerns@hotmail.com

је Сигмунд Фројд дефинисао још 1920. године у својој књизи „С ону страну принципа задовољства”¹.

Интимно насиље је оно које настаје између два брачна друга али се такође може посматрати и све више отворено, у данашње време, и у оквиру хомосексуалних веза, а не само хетеросексуалних, јер истополност везе, упркос напорима да се покаже „блажа суштина” таквих веза, није предуслов ненасиља. Такође, насиље у породици укључује и насиље против деце, што је још теже објашњиво будући да овде постоји крвно сродство између починиоца насиља и жртве, али се читав низ фактора овде укључује да би се дошло до мотива: васпитни бес, нарцизам родитеља, поремећаји емоционалног и нервог система итд.

Нивои насиља у породици су значајно многостранији у својим облицима него што се то на први мах чини. Овде се не може урачунати само физичко насиље, већ се ту урачунавају разне форме вербалног насиља, емоционалног насиља (манипулације осећањима), али и сексуално злоупотребљавање партнера (био то брак или кохабитација), где можемо урачунати и суптилне, коертивне форме насиља и навођења на секс, па до силовања у браку, или чак сакаћење у виду гениталног сакаћења, казни као што су бацање киселине у лице, сечење делова тела (у Индији је казна за неверство, описана у књизи Радјарда Киплига, „Ким”, била сечење носа) и сличне монструозности. Врхунско насиље, је, наравно, оно које резултује смрћу, као што је каменовање, спаљивање, убиство због части и слично. Ово је све сада мање присутно у западним цивилизацијама, али се у осталим крајевима света, нажалост често среће.

Недавно је пажња на насиље у породици скренута првенствено од стране активисткиња „женског покрета”, посебно феминисткиња и покрета женских људских права у 1970-им годинама, када је проблем насиља у породици, првенствено над женама, стекао пуно поклоника и када се цео свет нагло суочио са проблемима заштите за жене које су тукли њихови мужеве.

Знање о насиљу у породици и документација насиља у породици разликује се од земље до земље. Процене показују да је само трећина случајева насиља у породици пријављена у Сједињеним Америчким Државама и у Великој Британији (Уједињеном Краљевству). Према подацима Центра за контролу и превенцију болести, насиље у породици озбиљан јавно- здравствени проблем који може спречити, а с којим се сусреће чак нешто више од 32 милиона Американаца, или више од 10% америчке популације.

Насиље у породици се дешава када онај који врши насиље помисли да може да прође некажњено, или да је прихватљиво, да је оправдано или да можда и није, али постоји врло мала вероватноћа да ће бити пријављено. Оно може произвести међегенерациски циклус међусобног малтретирања и насиља, где деца или други чланови породице (најчешће унуци, деца и остали млађи, али могу да буду и старији чланови који су такође беспомоћни). Тада се дешава да се овакво понашање преноси са генерације на генерацију и нови

¹ Freud, Sigmund (1920): *Jenseits des Lustprinzips*, in: *Studienausgabe*, Band III: *Psychologie des Unbewussten*, Fischer, Frankfurt am Main 1975, S. 213.

чланови породице могу да наставе тако да се понови насиље у следећој генерацији: односно, ако су и сами као деца били малтретиранци, вршиће насиље над својом децом, али и уколико су жене биле малтретирани, допустиће насиље над својим ћеркама када ове буду биле у браку, или ће пак, девојке које су у младости видели насиље над својим мајкама, углавном имати једну од две последице: или ће почети да прихватају улогу жртве у свом браку, или пак, да се дијаметрално удаље од насиља, или чак и од самог брака. *Вреди напоменути да ни у једном случају не можемо ограничити насиље над женама које би било физичко, већ се дешава веома често да је насиље душевно или вербално.*

Веома мали број људи препознаје себе било као извршитеље насиља или као жртве. Многи људи тумаче породично насиље, на жалост, као „обичне породичне расправе које су измакле контроли”².

Било како било, свесност и свест о насиљу у породици, дефиниција и документовање о насиљу у породици веома снажно варирају од земље до земље. Насиље у породици се може веома често десити у фирми насилне или договорене удаје или, још горе, насилног дечјег брака, где постоји двоструки проблем: избор партнера није у рукама брачних супружника а такође и да су они сами одлучили да ступе у брак, они нису способни да емоционално прихвате овај чин са разумним промишљањем.

Полна заступљеност насиља у породици и насиље над женама као превалентни вид породичног и партнерског насиља

Током многих деценија, популарно је било ставити нагласак на жене као жртве насиља у породици. Међутим, пораст „мушког покрета” посебно маскулизма и права мушкараца, учионио је да сада постоје трендови који се залажу за права мушкараца који су жртве жена. Иако је све ово прилично магловито, цифре говоре више од нагађања: у посебном извештају о повредама које се односе на насиље у породици, а који је представљен од стране Министарства правде САД, приједи у одељењу болнице хитне помоћи који се односе на насиље у породици показују да физички злостављани мушкарци представљају само једну шестину укупног броја пацијената примљених у болницу, када се узме у обзир укупни број пацијената који су навели у пријави на хитној помоћи да је породично узрок њихових повреда. Осталих пет шестина приједи су жене, што чини негде 83% приједи.

Такође, врло је занимљиво да мушкарци ретко, а жене често сведоче о томе ко их је повредио. Наиме, у извештају се наглашава да постоји знатно више мушкараца него жена који нису желели да открију идентитет свог нападача. Очеvidна друштвена стигма је присутна. Према подацима Виктимолошког друштва Србије, свака четврта жена на Балкану трпи насиље у породици.

² Halket, Megan Mcpherson; Gormley, Katelyn; Mello, Nicole; Rosenthal, Lori; Mirkin, Marsha Praverder (2013). *Stay with or Leave the Abuser? The Effects of Domestic Violence Victim's Decision on Attributions Made by Young Adults*, Journal of Family Violence. 29: 35.

Насиље над женама има итекако много везе са наслеђеном улогом у патријархалним друштвима као што је српско и са преписивањем образаца из претходних генерација, те се стога може сматрати да је насиље над женама јасан резултат традиционално установљене неравнотеже моћи између жена и мушкараца, а ова неравнотежа која се споро уклања и ублажава, доводи у својој крајњој инстанци до дискриминације жена, и у оквиру друштва и унутар породице, које чини да се динамика самог друштва, очување породице, предузетништво и слично, значајно успоравају.

Глобално, као што је и по конституцији мушкараца и жена прилично видљиво, жене предњаче као жртве а мушкарци као починитељи, а такође и жене доживљавају оштрије и екстремније врсте насиља у породици³. У неким земљама, нарочито незападне цивилизације, насиље у породици се сматра оправданим, а најстрашније форме су биле *sati* у Индији (спаљивање удовице после смрти мужа), или убиство због чести у исламским културама (присутно и на Западу када отац или брат убију ћерку односно сестру јер је одлучила да се не уда у заједници или одлучи да једноставно, живи на начин већинске културе, рецимо, европске). Негде се, у случају да се појави сумња на неверство, дешавају ужасне форме насиља у породици, а у многим случајевима је то и законски дозвољено.

Постоје јасне назнаке да постоји значајна корелација између нивоа полне и родне равноправности и стопе насиља у породици, и то наравно, тако да је већи број насилних чина у породици почињено када је ниво родне равноправности⁴.

Иако постоји дебата око тога да ли су разлике у полној заступљености жртава и починитеља значајне, сматра се, као што смо рекли, да су жене много чешће жртве. Међутим, уколико се промени скала тактике конфликта, и укључи чешће психолошко насиље уместо искључиво физичког, жене добијају много више на значају као починитељи. Такође, мушкарци врло често одбијају да пријаве насиље почињено над њима, будући да су стигматизовани као „слабићи” уколико се усуде да тако нешто изнесу у јавност⁵. Да се не говори о томе да је глобално, насиље у породици једно од најмање често пријављиваних врста насиља⁶. Постоје и многе друге ствари које чине да се тешко може утврдити прави однос између полова као жртава насиља у породици, као што су разлике у операционализацији истраживања⁷.

---

³ McQuigg, Ronagh J.A. (2011), *Potential problems for the effectiveness of international human rights law as regards domestic violence*, in McQuigg, Ronagh J.A., *International human rights law and domestic violence: the effectiveness of international human rights law*, Oxford New York: Taylor & Francis, p. 13

⁴ Esquivel-Santoveña, Esteban Eugenio; Lambert, Teri L.; Hamel, John (2013), *Partner abuse worldwide, Partner Abuse*. 4 (1): 6–75.

⁵ Finley, Laura (July 16, 2013), *Encyclopedia of Domestic Violence and Abuse*. ABC-CLIO. p. 163.

⁶ Strong, Bryan; DeVault, Christine; Cohen, Theodore (2010), *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationships in a Changing Society*, Cengage Learning. p. 447.

⁷ Chan, Ko Ling (2011), *Gender differences in self-reports of intimate partner violence: a review* (PDF), *Aggression and Violent Behavior*. 16 (2): 167–175.

Према једној од студија, проценат жена које су пријавила физичко насиље од стране интимног партнера варита од 10% до 69% зависно од земље⁸, а у Сједињеним Америчким Државама, претпоставља се да чак 15% свих насилних злочина у држави чине насилни злочини интимних партнера⁹ без обзира на ниво означене кохабитације (конкубинат, домаће партнерство, брак).

Жене су веома често жртве насиља својих најближих. Насиље у породици је најчешћи облик општијег проблема насиља над женама, чему говоре у прилог статистике: између 40% и 70% убистава где су жртве биле жене, починиоци су били њихови мужеви или вереници.

Важна компонента насиља у породици који се често игнорише јесте домен пасивног узнемиравања, које може да доведе до насиља. Пасивно злостављање је тајно, лукаво и прикривено. Ово укључује праћење, одуговлачење, скретање, двосмислености, занемаривање, духовно и ментално злостављање.

Једно истраживање из 2013. се бавило студијама на свих пет континената и корелацијом између родне равноправности и нивоа насиља у породици (о чему смо раније причали). Аутори су пронашли и утврдили да, уколико се испитује ко је физички повређен, и колико је озбиљно повређен, ту жене бивају много значајније жртве. Међутим, аутори закључују да се „насиље у породици не може више сматрати обичним родним проблемом већ такође (а већим делом и примарно) као проблем људских бића у целини и као проблем односа, и као таквог га треба и проучавати, и то треба да раде сви они којих се тај проблем тиче¹⁰.

Многе организације су учиниле многе напоре да се почну користити родно неутрални термини када се ради од вршењу насиља и жртвама насиља. На пример, шири термини као што су породично насиље уместо насиље против жена су постали уобичајени, те стога и ширина наслова овог рада¹¹.

Године 2011. истраживање које је извршио Ко Линг Чан (Ko Ling Chan) са Универзитета у Хонг Конгу утврдило је да је насиље у породици нижег обима интензитета било једнако често код оба пола, али је насиље већег интензитета било много вероватније да ће га извршити мушкарци над женама него жене над мушкарцима¹².

Његова анализа је утврдила да мушкарци имају већу склоност ка томе да претуку жену, да је даве или задаве или да покушају да је угуше на неки начин, док су жене имале склоност да бацају ствари на мушкарце или у страну (демонстративно), да шамарају, да ударају, гризу, боду, или погађају било којим тврдим предметом¹³.

⁸ Heise, L; Ellsberg, M; Gottemoeller, M (1999), *Ending violence against women*, Population Reports. Series L. Johns Hopkins University, Population Information Program, Baltimore. XXVII (4): 11.

⁹ Gedulin, George (2016), *San Diego Domestic Violence Attorney*. gedulinlaw.com. George Gedulin.

¹⁰ Esquivel-Santoveña, Esteban Eugenio; Lambert, Teri L.; Hamel, John (2013), *Partner abuse worldwide*, *op.cit.*

¹¹ Wasco, Sharon M.; Bond, Meg A. (2010), *The treatment of gender in community psychology research*, in Chrisler, Joan C.; McCreary, Donald R., *Handbook of gender research in psychology*, Springer, p. 632

¹² Chan, Ko Ling (2011), *Gender differences in self-reports of intimate partner violence: a review*(PDF). *Aggression and Violent Behavior*. 16 (2): 167–175.

¹³ *Ibid.*

Истраживачи су такође пронашли да постоје различити резултати код мушкараца и жена када је реч о одговору на интимно партнерско насиље. Једно истраживање из 2012. године за журнал *Psychology of Violence* показало је да су жене диспропорционално много патиле као резултат интимног насиља од стране партнера, нарочито је ово долазило до изражаја када се узму у обзир телесне повреде, које су биле значајно веће и теже код жена. Овде морамо имати у виду и снагу коју поседују мушкарци код удараца и снагу коју поседују жене, тако да није исто бројати један ударац као један чин насиља, већ се скала насиља мора пондерисати и према снази извршитеља насиља. У том смислу, није само чисто физичко оштећење проблематично у овом случају, већ је такође и све оно што му следи и што га прати, односно у претрпљеном страху који је продужен у посттрауматски стрес¹⁴.

Истраживање је такође показало да је 70% женских жртава насиља у породици изјавило да се осећа „веома уплашено” као резултат насиља почињеног од стране интимног партнера, али је чак 85% мушкараца који су били жртве насиља од стране жена одговорили да „не осећају страх”¹⁵. Истраживање је такође открило да је уколико се изврши медијација у случајевима партнерског насиља и породичног насиља међу партнерима, жене су генерално задовољне, док мушкарци у највећем проценту нису¹⁶. На неки начин, ово одговара ономе што би се могло назвати традиционалним патријархалним образовањем и васпитањем, у коме се очекује да „мушкарац реши све ствари у породици сам и без других мешања”. Ту се долази до елементарног поимања „сам свој газда”.

Тешко је и појмити размере насиља над женама у правој мери, будући да је огроман број случајева непријављен, те се може рећи да се овде види тек део леденог брега, а само непријављивање чини да је ово пошаст друштва против које се тешко борити.

Друге врсте насиља у породици

Насиље над женама у истополним везама

Занимљиво је да се најчешће говорило током историје, и током првих разматрања, о насиљу у хетеросексуалним односима које над женама чине мушкарци, затим и о обратном случају, када жене врше насиље, али у последње време, са све већом медијском експонираношћу истополних односа, показано је да је у лезбијским односима насиље једнако присутно као и у хетеросексуалним односима, односно да жене једнако трпе насиље у вези са другом насилном женом као и са насилним мушкарцима¹⁷, тј. сама истополност везе не отклања насиље, ако што су неке „бајковите” предикције говориле (са су ЛГБТ особе мирољубивије од стрејт-особа).

---

¹⁴ Caldwell, Jennifer E. (2012), *Gender differences in intimate partner violence outcomes* (PDF). *Psychology of Violence*. 2 (1): 42–45.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Girshick, Lori B., (2002) *No Sugar, No Spice: Reflections on Research on Woman-to-Woman Sexual Violence*, *Violence Against Women* Vol. 8 No. 12, , pgs. 1500-1520.

Насиље над децом у породици

Насиље над децом је чак и гора форма породичног насиља, будући да су деца у још неповољнијем положају од брачних партнера или емотивних или интимних партнера, који су ипак одрасле особе и могу започети, макар теоретски, нови живот. Деца су апсолутно зависна и финансијски од родитеља, и емотивно, и врло им је тешко да разлуче зашто би неко ко је био предодређен да их воли и штити, показивао управо супротно. Такође, ако насиље међу интимним партнерима може проузрочити трауме и посттрауматски стрес, онда је много јачи утицај који може овакво, најчешће продужено насиље, извршити на психу детета и трајно га емоционално учинити „оштећеним“.

Нажалост, веома је чест случај да онај мушкарац који злоставља своју жену, злоставља и децу, а дешава се да и злостављана жена (а не само она која злоставља мужа), настави круг насиља тако што из личне фрустрације почне да злоставља своје дете. То се чак дешава у отприлике половини случајева, што значи да насиље није изазвано неком одређеном особом „која вас нервира“ већ представља карактерну особину која само тражи мету да се испољи на њој¹⁸. Наиме, истраживања су показала да између 40% и 60% мушкараца и жена који злостављају одрасле такође злостављају и своју децу¹⁹. Исто истраживање тврди да су и девојчице чији очеви константно склони да злостављају њихове мајке чак 6,5 пута вероватније жртве својих очева него оне које имају ненасилне очеве. Са друге стране, по злој традицији наставка насиља и образаца понашања, оне врло често настављају да ступају у односе са насилним мушкарцима, емулирајући однос са оцем.

Насиље се у породици када се посматрају деца, може поделити на више видова:

- Запостављање деце, а овде спада понашање кда одрасла особа која је одговорна за одрастање и васпитање детета не води рачуна о детету ни на физичком плану (одећа, обућа, храна, пиће, хигијена итд.), ни на емотивном плану (недостатак љубави), или веома често и данас у ромској заједници, а некада присутно и у већинским заједницама (Оливер Твист као пример) – спречавање деце да стекну образовање
- Физичко злостављање детета представља у суштини физичку агресију особе која је одрасла над дететом. Овде имамо као примере: ударање, давлeње, дрмусање, или чак и паљење детета као екстремне мере. Веома је често случај да се физичко злостављање детета тумачи као васпитна мера, или као дисциплинска мера, а законодавство у свету се врло различито односи према овом питању – негде је физичко кажњвање детета строго забрањено, а негде је не само допуштено него социјално оправдано и охрабривано, управо као и насиље над женама. У неким земљама се у ово урачунава и фетално злостављање детета, односно, случај када мајка у току трудноће конзумира токсичне материје, дакле ако је алкохоличарка или корисница опојних дрога.

¹⁸ Bowker L.H, Arbitell M, McFerron J.R (1988), On the Relationship Between Wife Beating and Child Abuse. Ур.: Bograd M.L, Yllö K. *Feminist perspectives on wife abuse*. Thousand Oaks: Sage Publications

¹⁹ *Ibid.*

- Терање деце на прошњу или крађу јесте један од облика злостављања деце, и он се поново веома често среће у мање развијеним заједницама у свету, а у Србији се најчешће, готово ендемски среће у ромској заједници и процеси инклузије рома се врло често обијају управо о бедеме спречавања деце да иду у школу и терања на прошњу или крађу – таква деца немају могућности да се укључе у тржиште рада, или још горе, већ су од детињства укључени у свет криминала.
- Најгори облик злостављања деце јесте сексуално злостављање, које оставља неизбрисиве трагове на психу детета. Ово злостављање доводи до веома честог девијантног понашања одраслих особа које су биле сексуално злостављане као деца. Овде под сексуалним злостављањем подразумевамо „било који сексуални чин између одрасле особе и детета, укључујући пенетрацију, орални секс или излагање детињег наог тела под присилом у присуству одрасле особе”. Да ствари буду још сложеније, у Србији је 75% злостављане деце женског пола, а 25% су дечаци. 80% злостављача су мушкарци а 20% жене, док је у 39,12% случаја дете је злостављао отац (најчешћи однос насилник-злостављани јесте отац-кћерка, по истраживању које је између 1994. и 2004. извршило Педагошко друштво Србије у студији Сексуално злостављање деце. У 53,32% случајева, насилник је особа која представља фигуру оца у породици (отац, очух, хранитељ, усвојитељ, такође по истраживању које је између 1994. и 2004. извршило Педагошко друштво Србије у студији Сексуално злостављање деце). Од укупног броја случаја сексуалног злостављања деце, чак у 98,26% починилац је била особа позната детету, најчешће из круга најуже породице (исто истраживање)
- Душевно злостављање је мање девастирајуће од сексуалног злостављања али никако није за занемаривање, јер оно укључује погубне механизме као што су емотивно запостављање детета, извргивање руглу, непоказивање љубави према детету или казне које нису сразмерне почињеном делу, што уништава логичко расуђивање детета у смислу узрочно-последичне логике злочин-казна, те дете постаје депресивно, повучено, или не зна да одреди ниво несташлука)

Насиље над мушкарцима у породици

У првом плану је годинама било злостављање које су насилним гестовима мушкарци чинили над женама, али никако није немогуће да и мушкарци буду жртве злостављања и насиља у породици, а како смо већ споменули, у извештају о повредама проузрокованим насиљем које су лечене на болничким одељењима за хитну помоћ (*Violence-Related Injuries Treated in Hospital Emergency Departments*) из августа 1997, мушкарци су једна шестина од укупног броја пацијената који су примљени као жртве насиља у породици.

Насиље над старим и нејаким лицима

Све особе које су у подређеном положају или имају дефанзивни статус у смислу снаге или новчане, тј. финансијске стабилности или здравственог стања могу бити жртве у породици, те стога не само деца, већ и стара лица и нејакка лица (лица са посебним потребама итд.), могу бити жртве насиља у породици. Постоје традиционалне злокобне приче о насиљу над старима у нашим крајевима, као што је злогласни лапот, али је у ширем смислу ово примећено тек у току 70-их година 20. века, а најчешће је као дестинација било спомиња-

но да се случајеви кластерски групишу у Сједињеним Америчким Државама. У осталим земљама је, наравно, овај симптом у друштвеним односима био примећен, али се сматрао само спорадичним. Американци су први институционализовали термин *elder abuse*, то јест, *насиље над старим лицима*. Као и свако друго насиље, и насиље над старијим и нејаким особама може бити душевно, физичко, сексуално, економско, али и напуштање ових особа.

Законска решења око насиља у породици

Одељење за насиље над женама у САД (ОНЖ) дефинише насиље у породици као „начин понашања у сваком односу који се користи од стране једног партнера да се добије или задржи моћ и контролу над другим интимним партнером.” Дефиниција укључује изјаву да насиље у породици „може да се деси свакоме, без обзира на расу, старост, сексуалну оријентацију, веру или пол” и да може имати различите облике, укључујући и физичко злостављања, сексуално злостављање, емоционално, економско и психолошко малтретирање.

Саветодавне службе Суда за децу и породицу у Великој Британији у својој „политици о насиљу у породици” користи термин насиље у породици када описује низ насилног и насилничког понашања, који су дефинисани као: начини понашања које карактерише злоупотреба моћи и контроле једне особе над другом, а притом су учесници у насилном односу особе које јесу или су биле у интимној вези. То може да се деси у односима са партнерима мешовитог пола или у везама са партнерима истог пола и насилни чинови имају дубоке последице у животима деце, појединаца, породица и заједница. То може бити физичко, сексуално, емотивно и/или психолошко злостављање. У последњи вид злостављања може спадати и застрашивање, узнемиравање, оштећење имовине, претње и низ финансијских злоупотреба.

У Шпанији, увођење органског закона 1/2004 од 28. децембра исте године о мерама за свеобухватну заштиту од родно заснованог насиља одредило је неколико кључних термина. Закон дефинише полно насиље као насиље које је усмерено према женама, јер својим деловањем они малипулишу женом и зато што су нападачи верују да жене немају основна права на слободе, поштовање и способности доношења одлука.

Нови закон у основи пред судове поставља премису да се процеси који се тичу насиља над женама такви да уклањају претпоставку невиности човека оптуженог за насиље у породици. Судови су овлашћени да одрже расправу иза затворених врата пред суђење и у могућности су да избаце законски мушкарца из куће; да му одузму родитељска права, старатељство над дететом или да му негирају право на посете и право на ношење оружја или његово поседовање.

Закони о насиљу у породици варирају од земље до земље. Иако је у западном свету углавном насиље над женама стављено ван закона, а касније се све проширило на остатак видова насиља у породици, ово није случај у великом броју земаља у развоју.

Један пример је да је 2010. године у Уједињеним Арапским Емиратима Врховни Суд ове федералне државе донео одлуку да мушкарац има право да „физички дисциплинује” своју жену/жене и децу све док то не оставља физичке трагове на њиховим телима. Друштвена прихватљивост домаћег насиља веома варира од земље до земље, и док у већини развијених земаља овакво насиље бива сматрано неприхватљивим од стране највећег броја особа, у многим регионима у свету, постоје дијаметрално различити погледи на ову тему.

Према анкети УНИЦЕФ-а, проценат жена између 15 и 49 година које сматрају да муж има право да их физички казни износи²⁰:

- 90% у Авганистану
- 90% у Јордану
- 87% у Малију
- 86% у Гвинеји
- 86% у Источном Тимору
- 81% у Лаосу
- 80% у Централноафричкој Републици

Веома је лако убрзано упасти у закључак да су само муслиманске земље такве где је јавно мњење такво, али приметимо да је Источни Тимор готово потпуно католичка земља, Гвинеја и Централноафричка Република су у једнакој мери муслиманске и хришћанске (римокатоличке) док је Лаос готово стопостотно будистичка земља (са елементима изузетно мирољубиве варијанте будизма, који је и иначе религија ненасиљаи несукобљавања).

Са друге стране, у другим земљама у развоју проценти оправдавања насиља ако је то „испровоцирано”, такође се креће у прилично великим процентима. Одбијање да се покори мужевњевим жељама је разлог за телесно кажњавање жене је реченица са којом се сложило (да је тачна):

- 62,4% жена у Таџикистану сматра да је у реду да буду истучене ако оду негде а не кажу мужу
- 68% жена у Таџикистану сматра да је у реду да буду истучене ако се свађају са мужем
- 47,9% жена у Таџикистану сматра да је у реду да буду истучене ако одбије секс са мужем.

Као што видимо, закони у земљама које су чак 70 година биле део СССР као Таџикистан, могу бити прогресивни, али ментални склопови се тешко разбијају и мењају и то је један од бедема који треба посебно таргетирати приликом поправљања статистике насиља у породици.

Закључак

Насиље у породици имаа девастирајући утицај на односе у породици. То је једна од најгорих друштвених појава, имајући у виду погубне последице

---

²⁰ School education, www.childinfo.org, 10.11.2016.

које оставља на психу жртава. Деца, жена, старе или нејаке особе имају осећај да управо оно што би требало да буде њихова сигурна лука, неко ко би требао да их безрезервно воли и штити, управо особа која их игнорише, оспорава им правам кажњава, мрзи или сексуално злоставља. Још горе, то је најчешће особа од које се често не може побећи, јер је најчешће ђртва у истом домаћинству. Иако су мушкарци све чешће жртве, они су, без сумње, ако се рачунају озбиљније врсте насиља најчешће, и то у превалентној мери, извршиоци насиља. Али, ако дођемо на ниво ниског ступља злостављања, и мушкарци и жене злостављају једнако. Што се тиче социјалних баријера и бедема, и превалентне друштвене климе и социјалне прихватљивости, приметно је да што је већи ступањ родне неравноправности у друштву, то је шанса да дође до насиља у породици већа. У Западним земљама је већина насиља у породици стављена ван закона, али је у другим цивилизацијама веома често овакво насиље, и сматра се или законски или обичајно прихватљивим. Најнеугодније је што се жртве насиља у породици даље формирају као особе склоне да то насиље и понове или оправдају, и тиме се формира злокобни циклус, спирала насиља.

Литература:

1. Bowker L.H, Arbitell M, McFerron J.R (1988), *On the Relationship Between Wife Beating and Child Abuse*. Ур.: Bograd M.L, Yllö K. Feminist perspectives on wife abuse. Thousand Oaks: Sage Publications
2. Esquivel-Santoveña, Esteban Eugenio; Lambert, Teri L.; Hamel, John (2013), *Partner abuse worldwide*, Partner Abuse. 4 (1): 6–75.
3. Finley, Laura (2013), *Encyclopedia of Domestic Violence and Abuse*, ABC-CLIO
4. Freud, Sigmund (1920), *Jenseits des Lustprinzips*, in: *Studienausgabe*, Band III: *Psychologie des Unbewussten*, Fischer, Frankfurt am Main 1975, S. 213-272.
5. Heise, L; Ellsberg, M; Gottemoeller, M (1999), *Ending violence against women*, Population Reports. Series L. *Johns Hopkins University*, Population Information Program, Baltimore. XXVII (4): 11.
6. Gedulin, George, *San Diego Domestic Violence Attorney*, preuzeto sa gedulinlaw.com, George Gedulin.
7. Girshick, Lori B., (2002), *No Sugar, No Spice: Reflections on Research on Woman-to-Woman Sexual Violence*, Violence Against Women Vol. 8 No. 12, , pgs. 1500-1520.
8. Halket, Megan Mcpherson; Gormley, Katelyn; Mello, Nicole; Rosenthal, Lori; Mirkin, Marsha Pravder (2013), *Stay with or Leave the Abuser? The Effects of Domestic Violence Victim's Decision on Attributions Made by Young Adults*, Journal of Family Violence. 29: 35.
9. *Intimate Partner Violence*, World Health Organization. 2002
10. McQuigg, Ronagh J.A. (2011), *Potential problems for the effectiveness of international human rights law as regards domestic violence*, in McQuigg, Ronagh J.A., International human rights law and domestic violence: the effectiveness of international human rights law, Oxford New York: Taylor & Francis, p. 13,
11. Strong, Bryan; DeVault, Christine; Cohen, Theodore (2010). *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationships in a Changing Society*. Cengage Learning. p. 447.

12. Wasco, Sharon M.; Bond, Meg A. (2010), „The treatment of gender in community psychology research”, in Chrisler, Joan C.; McCreary, Donald R., *Handbook of gender research in psychology*, Springer, p. 632
13. Chan, Ko Ling (March–April 2011), *Gender differences in self-reports of intimate partner violence: a review*, *Aggression and Violent Behavior*. 16 (2): 167–175.
14. Caldwell, Jennifer E. (January 2012), *Gender differences in intimate partner violence outcomes*, *Psychology of Violence*. 2 (1): 42–45.
15. School education, www.childinfo.org, 10.11.2016.

DOMESTIC VIOLENCE - SOCIOPSYCHOLOGICAL PHENOMENON OF MODERN SOCIETY

Summary: Domestic violence is one of the worst social phenomenon, given the devastating consequences it leaves on the psyche of the victims, because those who inflict injuries at the same time represent persons who would be there to express love, and secondly, it is the person who often a victim cannot escape from. Men are more often victims lately, but they are most common and prevalent perpetrators of violence. The higher the degree of gender inequality in the society, the higher is the chance to get domestic violence increased. In Western countries, the majority of domestic violence is outlawed, but in other civilizations such violence is often considered either legally or socially acceptable. What is most troublesome is that the victims of domestic violence continue to form as people prone to violence and they oftentimes repeat or justify violence themselves.

Key words: Violence, family, children, women, men, partner, crime, physical, psychological, abuse